

นวมินทร์มหาราชา กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

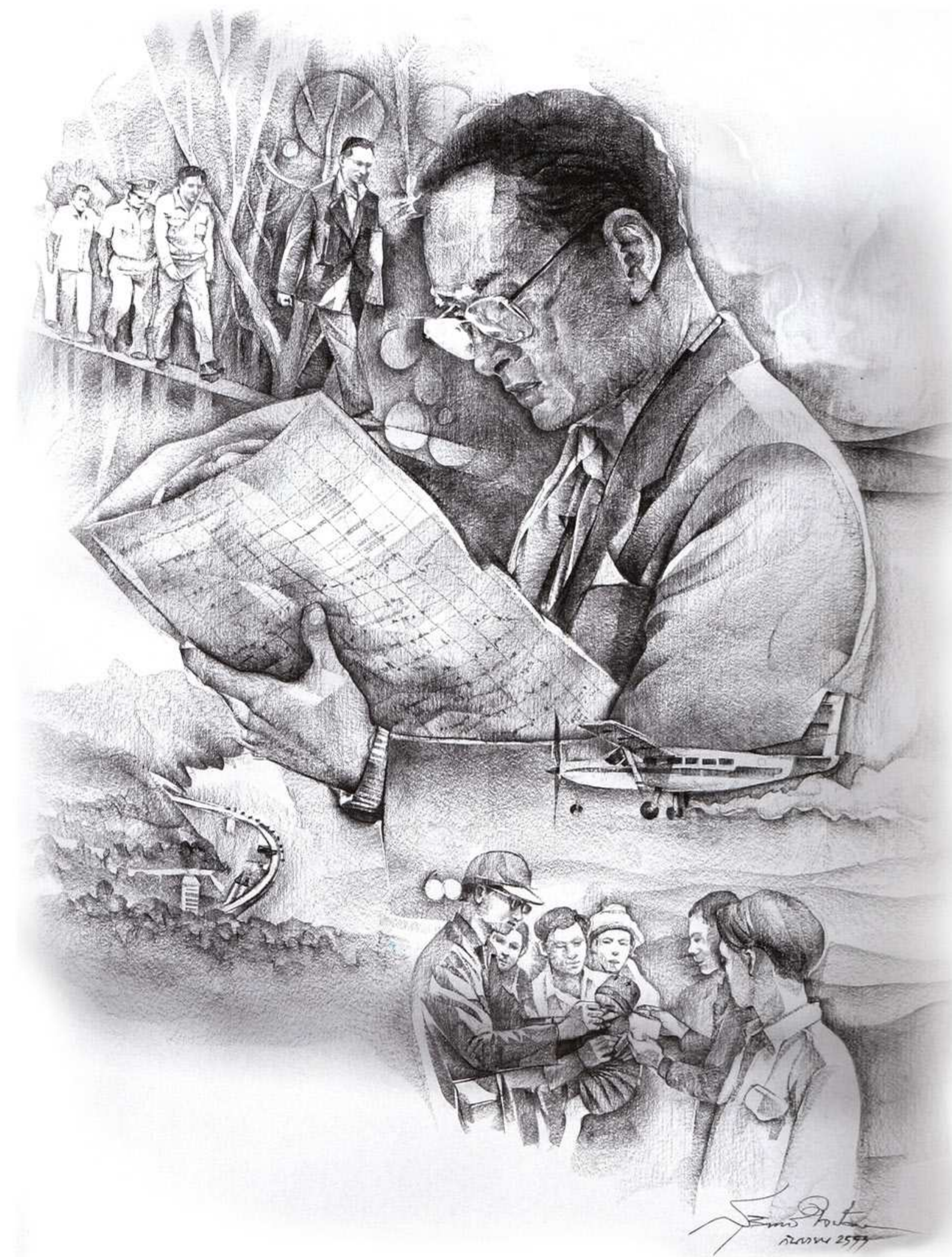
ตลอดระยะเวลาแห่งการครองราชย์ ๗๐ ปีของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ พระองค์ทรงปกครองประเทศ ด้วยทศพิธราชธรรม ทรงอุทิศพระองค์บำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ เพื่อความผาสุกสมบูรณ์แห่งอาณาประชาราษฎร์และเพื่อความมั่นคงเจริญก้าวหน้าของประเทศไทย โดยมิได้ทรงเห็นแก่ความสุขส่วนพระองค์แต่อย่างใด ทรงรับเอาความทุกข์ของพลนิกรมาทรงปฏิบัติเป็นพระราชภารกิจตลอดมาและทุกขณะที่ทรงบำเพ็ญพระราชภารกิจทรงคำนึงถึงแต่ประโยชน์สุขของอาณาประชาราษฎร์เป็นสำคัญสมดังพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

แนวพระราชดำริทั้งหลายได้ถูกนำมาแก้ปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนอย่างได้ผลดียิ่งในลักษณะของแนวพระราชดำริด้านปรัชญาและการดำเนินโครงการต่างๆ เป็นผลให้ปวงชนชาวไทยทุกภาคส่วนต่างได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระองค์ในการพระราชทานแนวพระราชดำริทั้งเพื่อการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา พระปรีชาสามารถและทรงหยั่งทราบถึงสภาพพื้นที่ทั่วแผ่นดิน ทำให้แนวพระราชดำริได้เพิ่มพูนภูมิปัญญาให้เกิดแก่แผ่นดินอย่างต่อเนื่อง เชื้อประโยชน์แก่ประชาชนนับอเนกอนันต์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนกและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันจันทร์ที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐ ณ โรงพยาบาลเมาน์ออเบอร์น เมืองเคมบริดจ์ มลรัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา ขณะที่พระราชบิดาทรงศึกษาแพทยอยู่ ณ ประเทศนั้น โดยขณะประสูติทรงมีพระสูติบัตรเป็น พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช มีพระเชษฐภคินีและพระเชษฐา คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ประสูติเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๖ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ กับพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ ณ เมืองไฮเดลเบิร์ก ประเทศเยอรมนี

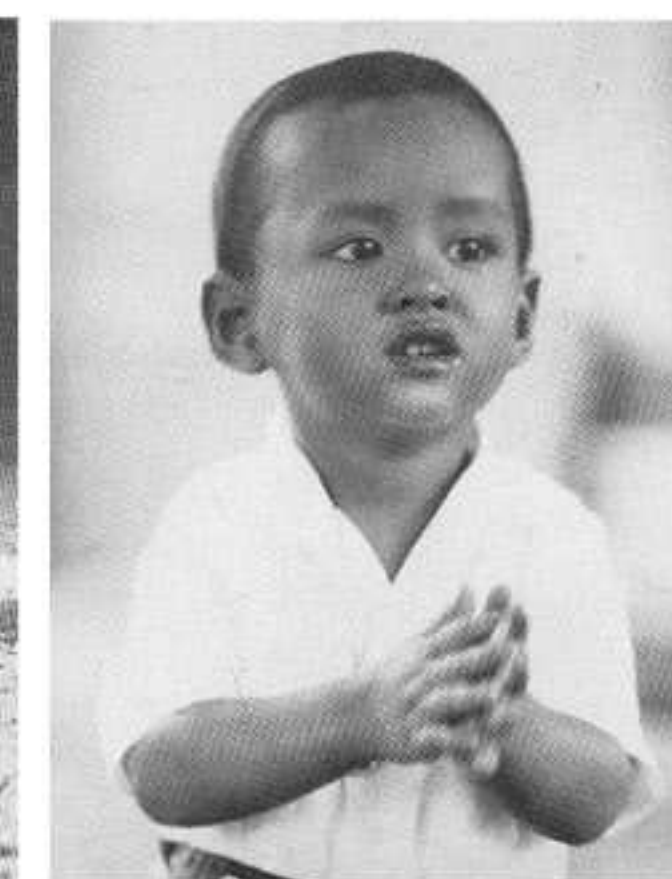
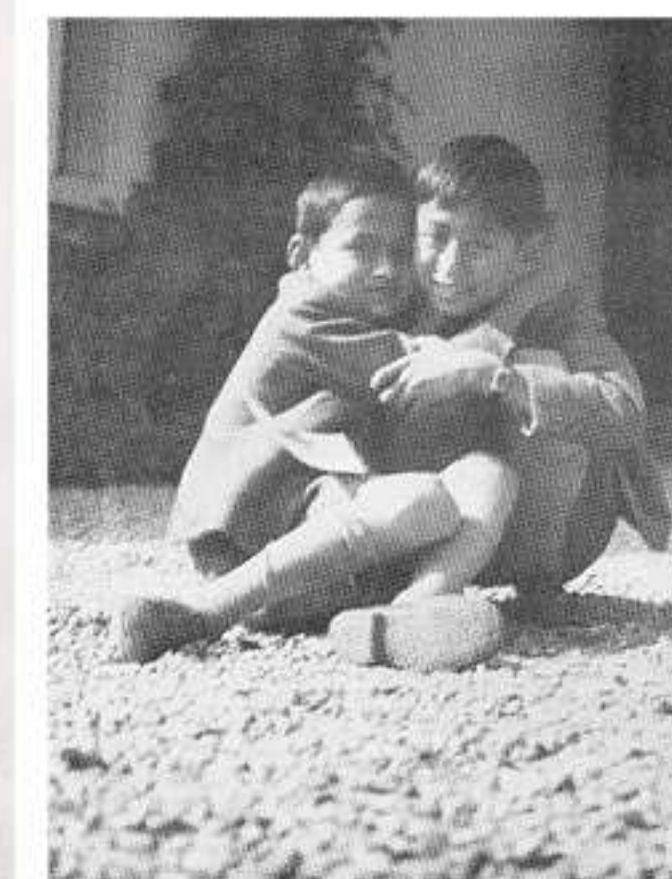
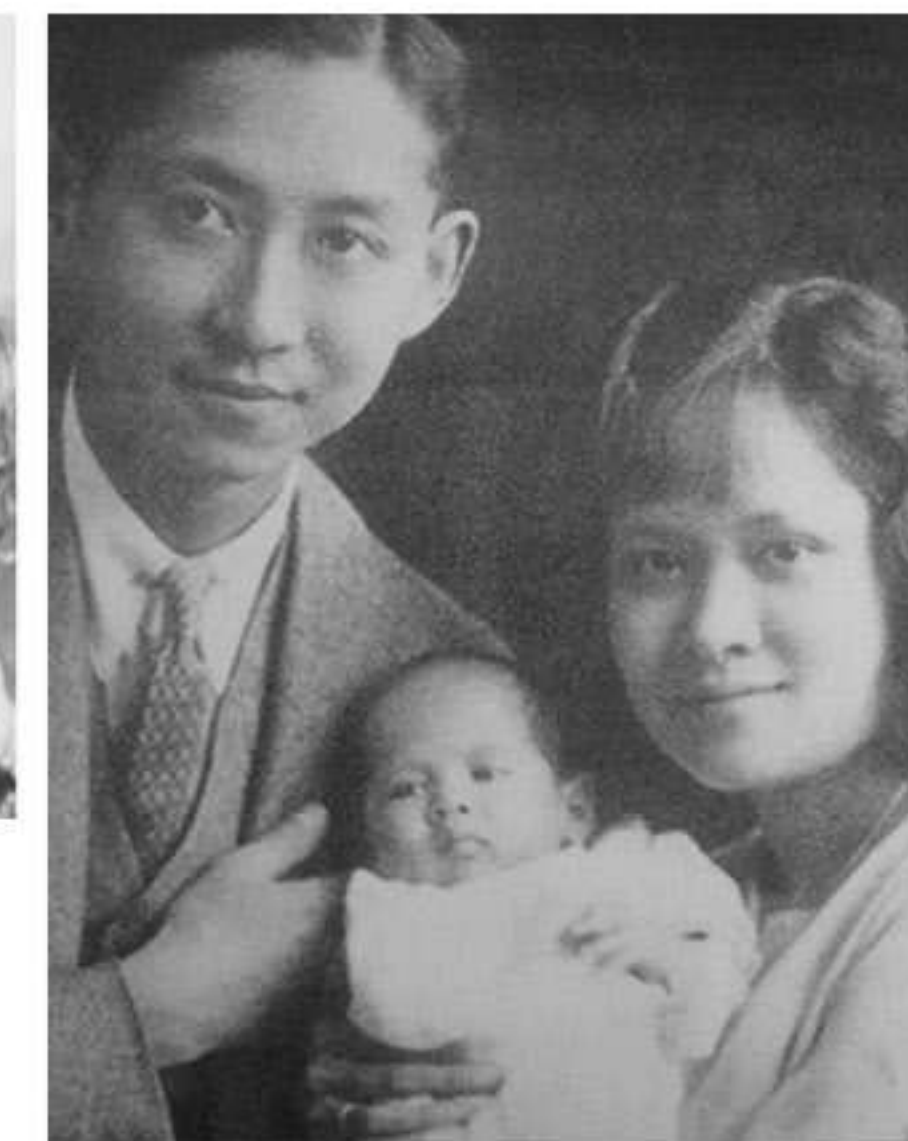
นวมินทร์มหาราชา
กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

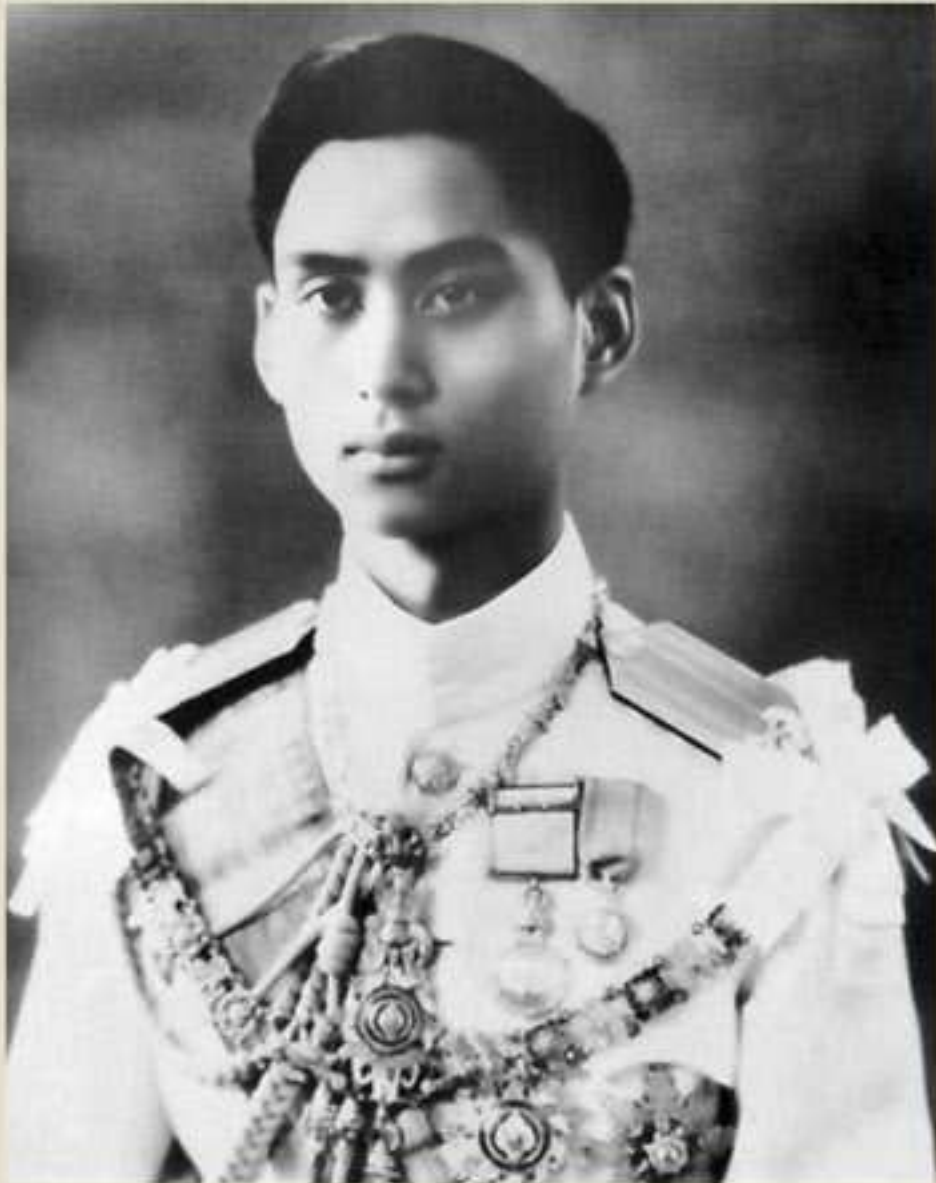
“ สกิดในดวงใจตราบนิจนิรันดร์ น้อมศีรษะกราบ กราบแทบพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ แห่ง พระบรมราชจักรีวงศ์ ด้วยสำนึกในพระกรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอันหาที่สุดมิได้ ”

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๑ ได้โดยเสด็จสมเด็จพระบรมราชชนก ซึ่งทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยมจาก มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกาเสด็จกลับประเทศไทย ประทับ ณ วังสระปทุม ต่อมาในวันที่ ๒๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๒ สมเด็จพระบรมราชชนกทรงมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ทรงเจริญพระชนมายุได้ไม่ถึงสองพรรษา และเมื่อมีพระชนมายุได้ ๕ พรรษา ได้เสด็จเข้ารับการศึกษาชั้นต้น ณ โรงเรียนมาแตร์ เดอี กรุงเทพฯ จึงเสด็จไปประทับ ณ เมืองไลซานน์

ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๖ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชชนนี พระเชษฐภคินีและพระเชษฐา เพื่อทรงศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนเมียร์มองต์ ทรงศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมันและภาษาอังกฤษ จากนั้นทรงเข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ณ เอกอล นูแวล เดอ ลา ซืออิส โรมองต์ เมืองแซลลี ซือ โลซานน์ ทรงได้รับประกาศนียบัตรทางอักษรศาสตร์จากยิมเนซียกลาซีกังโดนาล แห่งเมืองโลซานน์ แล้วทรงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโลซานน์ โดยทรงเลือกศึกษาในแขนงวิชาวิศวกรรมศาสตร์

นวมินทร์มหาราชา
กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

ในพุทธศักราช ๒๔๗๗ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิดล เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๘ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช จึงทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๘ และได้โดยเสด็จพระราชดำเนิน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล นิวัติประเทศไทยเป็นครั้งแรกในพุทธศักราช ๒๔๘๑ โดยประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิตเป็นการชั่วคราว แล้วเสด็จกลับไปประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จนถึงพุทธศักราช ๒๔๘๘ จึงโดยเสด็จพระราชดำเนิน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล นิวัติประเทศไทยเป็นครั้งที่สอง ครั้นนี้ประทับ ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

ในวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จสวรรคตโดยกะทันหัน ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชจึงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ต่อจากสมเด็จพระบรมเชษฐาเป็นพระมหากษัตริย์ลำดับที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ แต่เนื่องจากยังทรงมีพระราชภารกิจด้านการศึกษาจึงต้องเสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์อีกครั้งหนึ่ง เพื่อทรงศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยแห่งเดิม ในครั้งนี้ทรงเลือกศึกษาวิชากฎหมายและวิชารัฐศาสตร์แทนวิชาวิศวกรรมศาสตร์ที่ทรงศึกษาอยู่เดิม

ระหว่างที่ประทับศึกษาอยู่ในต่างประเทศนั้น ทรงพบกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากรธิดาในพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ (พระนามเดิมหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระอิสริยยศขึ้นเป็นพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้านักขัตรมงคล เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓ และในพุทธศักราช ๒๔๙๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นเป็นพระองค์เจ้าต่างกรมมีพระนามว่า พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ) และหม่อมหลวงบัว (สนิทวงศ์) กิติยากร ต่อมาทรงหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ในวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๒ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์และได้มีพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ณ วัดสระปทุม ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ โดยมีสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงเป็นองค์ประธาน

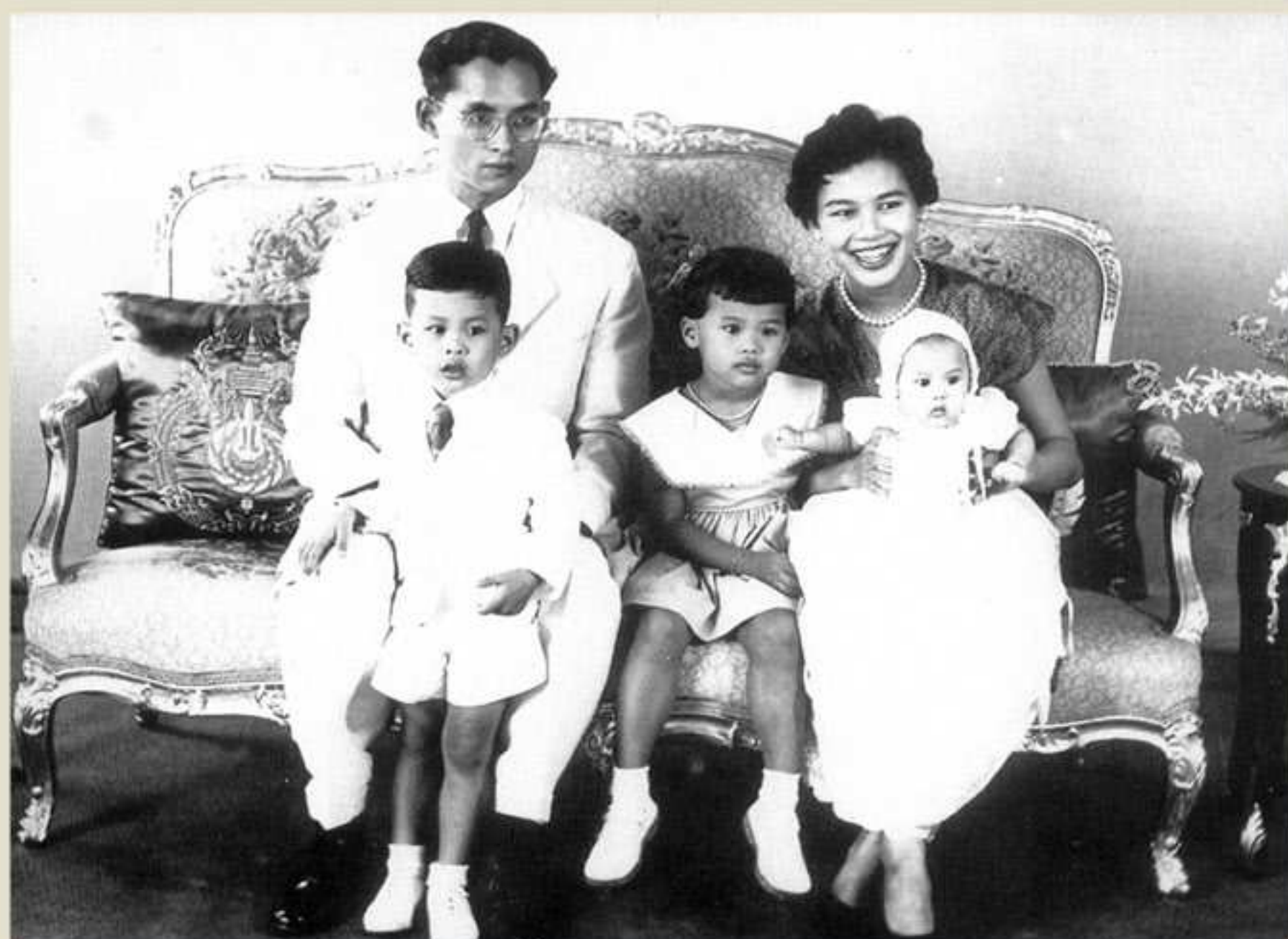
นวมินทร์มหาราชา
กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

ในวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามแบบอย่างโบราณราชประเพณีขึ้น ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง เสด็จพระบรมนามาภิไธยตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร และในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมี พระราชโอรสและพระราชธิดารวม ๔ พระองค์ ประกอบด้วย สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี, สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณสยามมกุฎราชกุมาร, สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธรวิสุทธิมาตุจฉาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

ตลอดระยะเวลาที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงทุ่มเทปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ ยังประโยชน์มายังอาณาประชาราษฎร์อย่างต่อเนื่องอันเป็นพระราชกิจที่ยิ่งใหญ่ โดยได้ทรงอธิบายเกี่ยวกับการทรงงานต่างๆ อย่างมากมาย นั่นว่า

นามินทรมหาราชา
กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

“การที่จะอธิบายว่า พระมหากษัตริย์ คืออย่างไรนั้น จะเป็น ปัญหาที่ค่อนข้างยากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของ ข้าพเจ้า ซึ่งถูกเรียกโดยคนทั่วไปว่า พระมหากษัตริย์ แต่โดยหน้าที่ ที่แท้จริงแล้ว ดูจะห่างไกลจากหน้าที่พระมหากษัตริย์ที่เคยรู้จักหรือ เห็นกันมาแต่ก่อน หน้าที่ของข้าพเจ้าในปัจจุบันก็คือ ทำอะไรก็ตาม ที่เป็นประโยชน์

ถ้าจะถามข้าพเจ้าว่ามีแผนการอย่างไรบ้างในอนาคต คำตอบ ก็คือ ไม่มี เราไม่ทราบว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไปภายภาคหน้า แต่ไม่ว่า อะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม เราก็จะเลือกทำแต่สิ่งที่เห็นประโยชน์ นั่นก็เป็น แผนการที่เพียงพอแล้วสำหรับเรา ”

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อ พุทธศักราช ๒๔๙๙ ตราบจนตลอดพระชนม์ชีพได้ทรง พระวิริยอุตสาหะบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ เพื่อจัดทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกรชาวไทยในทวภูมิมิภาคให้มีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

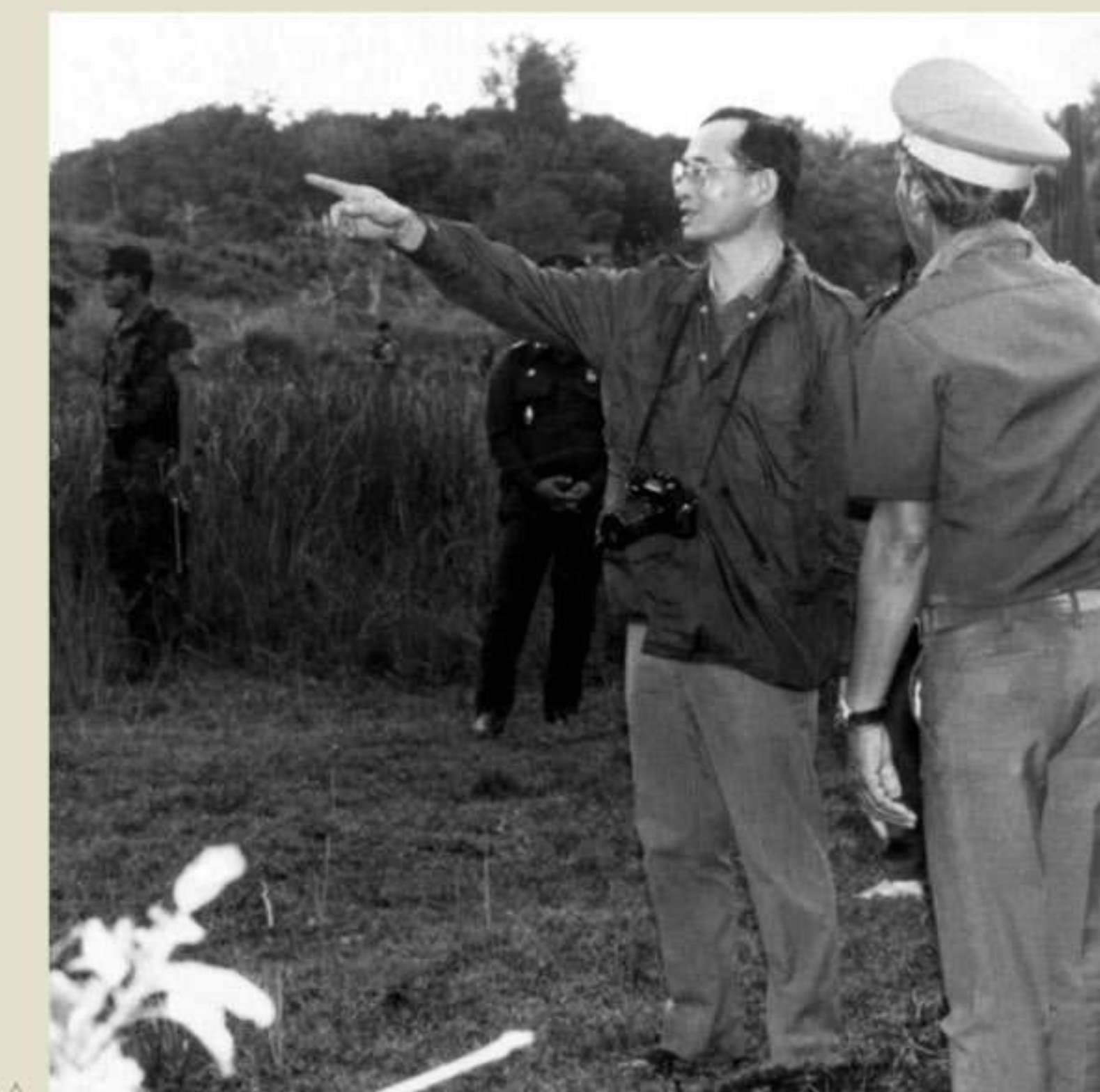
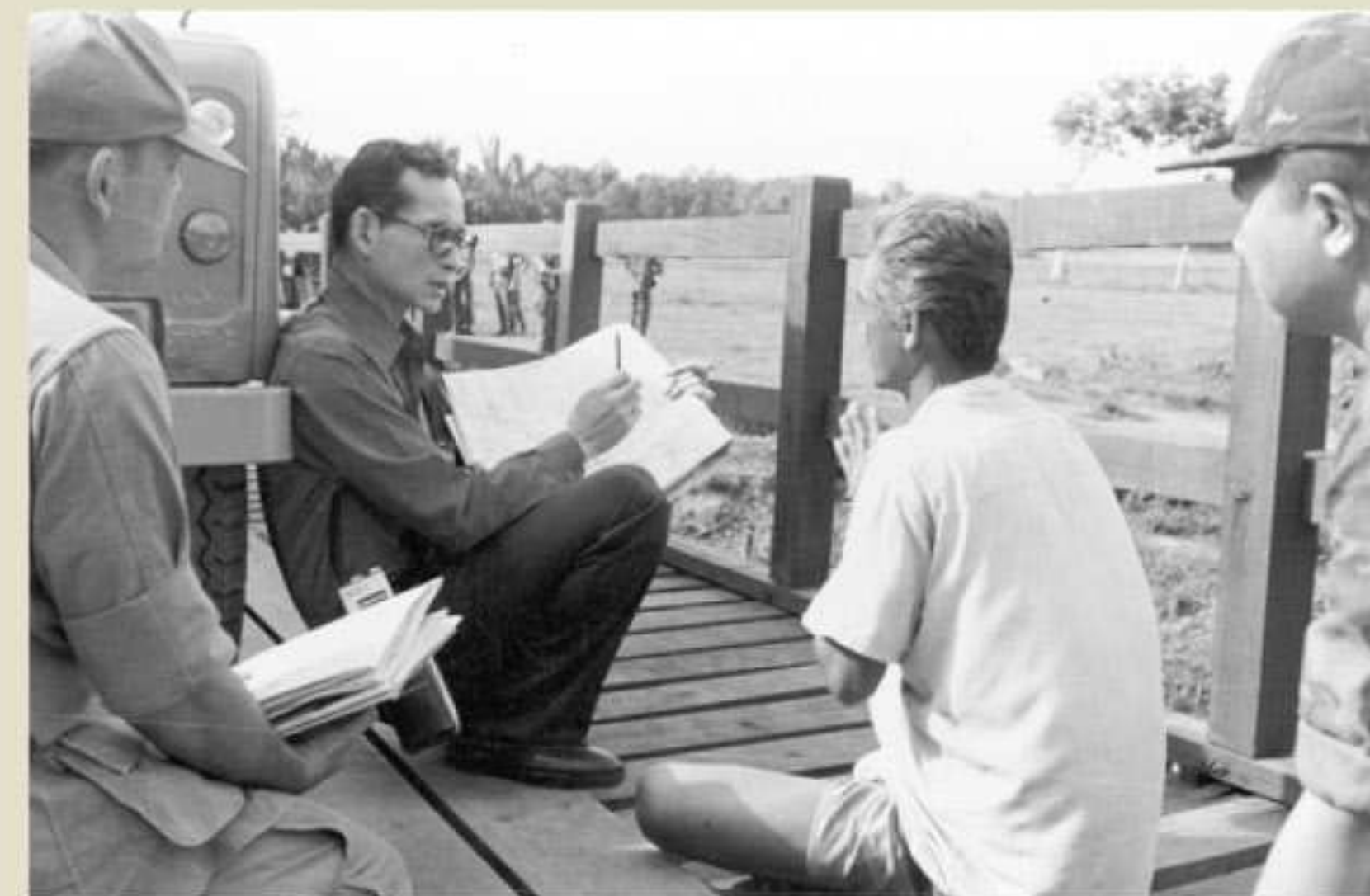
ผู้นำทัพยชโลมใจภายใต้พระบารมี

ปวงชนชาวไทยทั้งแผ่นดินต่างได้รับพระมหากรุณาธิคุณใน การพระราชทานแนวพระราชดำริ ทรงพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ การสาธารณสุข โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการตาม พระราชประสงค์ โครงการหลวง โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ โครงการตามพระราชดำริ พัฒนาด้านการเกษตร แหล่งน้ำให้ กับประชาชนชาวไทยทั้งการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเอื้อประโยชน์ แก่ประชาชน ผู้นำทัพยชโลมใจภายใต้พระบารมี ที่ทรงพระราชทาน ให้ชาวไทยทั้งแผ่นดิน

จากการที่ได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และงานโครงการพัฒนามากว่า ๔,๐๐๐ โครงการ เพื่อแก้ปัญหาและบรรเทา ความเดือดร้อนของพสกนิกรชาวไทยในทุกด้าน ตลอดจนทรงให้แนว พระราชดำริในการอนุรักษ์และดูแลทรัพยากรที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับ น้ำ ดิน ป่าไม้ยังประโยชน์มหาศาลแก่พื้นที่เกษตรกรรมและดินความ สมบูรณ์สู่ผืนดินไทย

นวมินทร์มหาราชา
กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

ภาพที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงถือแผนที่ และดินสอพร้อมกับกล้องถ่ายรูปคล้องพระคอ เสด็จพระราชดำเนินไปกับคณะเจ้าหน้าที่ผู้ติดตามเสด็จ ไปยังพื้นที่แหล่งทุรกันดาร แม้ว่าจะลำบากพระวรกายสักเพียงใด ก็ได้ทรงอุทิศพระองค์เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ยังคงตราตรึงอยู่ในหัวใจของพลสกนิกร

นับเป็นบุญและโชคประเทศไทยและคนไทยที่เกิดและมีชีวิตอยู่ในแผ่นดินที่มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงคุณอันประเสริฐนี้ จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ พลสกนิกรชาวไทยล้วนตระหนักดีว่า พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ปกเกล้าปกกระหม่อมพลสกนิกรของพระองค์ให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขโดยถ้วนหน้า ทรงวิริยอุตสาหะ อุทิศและทุ่มเท พระวรกาย พระสติปัญญา ตลอดจนพระราชทรัพย์เพื่อให้ประชาชนของพระองค์กินดีอยู่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งนับวันความทุกข์ยากของพระองค์ไม่เคยหยุดนิ่งกลับยังมีมากขึ้นเป็นลำดับ

นวมินทร์มหาราชา
กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

ทรงพัฒนางานสังคมสงเคราะห์

ในการเสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ต่างๆ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทอดพระเนตรเห็นผู้ที่มีความเดือดร้อนหรือผู้เจ็บป่วยประสบเคราะห์กรรม ไม่ว่าในด้านใดก็ตาม ทรงพระราชทานความช่วยเหลือให้ตรงกับเหตุนั้น สำหรับผู้ป่วยที่ไม่สามารถจะรักษาตัวเองได้ก็โปรดเกล้าฯ ให้นำส่งโรงพยาบาล โดยพระราชทานค่าใช้จ่ายให้ ส่วนทางครอบครัวก็สงเคราะห์ให้เคื้อรื้อจนกว่าคนไข้จะหายกลับมาเป็นปกติ ถ้ามีอันเป็นล้มตายก็ทรงรับดูแลช่วยเหลือบุตรหลาน ก็ทรงพระกรุณาฯไว้ใ้พระบรมราชานุเคราะห์หรือพระราชทานแนวทางให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์เพื่อบรรเทาหรือแก้ไขปัญหานั้นให้หมดไป

อย่างกรณีปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ตำบลเขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งที่นั่นนับเป็นพื้นที่แรกๆ ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณทางด้านสังคมสงเคราะห์ เนื่องมาจากขณะที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระราชวังไกลกังวล ทั้งสองพระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นความเดือดร้อนเรื่องน้ำ จึงทรงชักชวนให้ผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันสร้างถังน้ำใหญ่ๆ สำหรับเก็บน้ำไว้ใช้ในยามหน้าแล้งและพระราชทานยารักษาโรคประจำไว้ที่วัด เพื่อให้พระภิกษุเป็นผู้แจกจ่ายให้แก่ชาวบ้านบริเวณนั้นในยามที่ต้องการ

ครั้นต่อมาได้ทรงปรับปรุงบริเวณตะกาด คือบริเวณที่น้ำเค็มขึ้นถึงและซึ่งอยู่ได้ให้เป็นอ่างเก็บน้ำและโปรดให้นำปลาฉลามจันทรทะเลไปปล่อยไว้ เพื่อให้ชาวบ้านได้บริโภคและได้จัดตั้งโครงการกลุ่มประมงขึ้นให้ชาวบ้านเขาเต่าทุกคนเป็นเจ้าของและสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ภรรยาราชประมงแถบนั้นไปฝึกวิชาทอดผ้าในพระราชวังไกลกังวล เพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัว

ในพุทธศักราช ๒๕๐๕ ได้เกิดวาตภัยและอุทกภัยขึ้นที่ตำบลแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชและบางพื้นที่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีส่งผลกระทบอย่างหนักสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงนำประชาชนให้ช่วยเหลือพี่น้องร่วมชาติผู้ประสบภัยพิบัติเหล่านั้น โดยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถานีวิทยุ อ.ส. ซึ่งเป็นสถานีวิทยุส่วนพระองค์ออกข่าวรับบริจาคเงินและสิ่งของ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยเหล่านั้นนับเป็นการออกประกาศรับบริจาคเพื่อช่วยเหลือเพื่อนร่วมชาติเป็นครั้งแรก ทำให้ประชาชนทั้งชาติแม้กระทั่งชาวต่างประเทศตื่นตัว พากันบริจาคเงินและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลมากมาย เฉพาะเงินสดได้รับประมาณ ๑๑ ล้านบาท หลังจากได้พระราชทานไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยเหล่านั้น แล้ว ปรากฏว่าเงินที่ได้รับบริจาคมานั้นยังเหลืออยู่อีกถึง ๓ ล้านบาทจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งเป็นมูลนิธิขึ้น พระราชทานนามว่า ‘มูลนิธิราชประชานุเคราะห์’ ซึ่งหมายถึงมูลนิธิที่พระมหากษัตริย์และประชาชนร่วมกันตั้งขึ้น เพื่อช่วยผู้ประสบสาธารณภัยทั่วประเทศได้โดยฉับพลันและทรงรับมูลนิธิไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ให้กับองค์การการกุศลและสมาคมเกี่ยวกับกิจการสังคมสงเคราะห์เป็นจำนวนมาก พระราชทานทั้งกำลังพระราชหฤทัย กำลังพระวรกายและพระราชทรัพย์ เพื่อความผาสุกของอาณาประชาราษฎร์ทรงเป็นผู้นำประชาชนในการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ทั้งหลาย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นองค์บรมราชูปถัมภ์ภคสภาอากาศไทย ซึ่งสมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงเป็นองค์สภานายิกา ทรงเป็นผู้พระราชทานกำเนิดมูลนิธิราชประชานุเคราะห์แห่งประเทศไทย อันเป็นแหล่งกลางขององค์การและมูลนิธิเกี่ยวกับกิจการสังคมสงเคราะห์ที่พระราชอาณาจักรขณะเดียวกัน ก็ทรงพยายามชักชวนให้ผู้ที่มีความสุขแล้วนึกถึงความทุกข์ยากและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

“การทำความดีให้มนุษย์มีความสุขขึ้นไปก็เป็นการให้รางวัลแก่ตัวเองโดยแท้ว่า ตนได้ทำงานโดยไม่เห็นแก่ตัว งานสังคมสงเคราะห์ที่ว่ามีอยู่หลายแขนงนั้น ความจริงมีอย่างเดียวกคือ ทำให้มนุษย์มีความสุข มนุษย์จะอยู่เดียวไม่ได้ ต้องอยู่เป็นพวก...ที่ว่าเสียสละนั้นเท่ากับทำงานเพื่อความผาสุกของตนเอง การที่เราทำเพื่อความผาสุกของตนเอง ถ้าไม่ประสานก็จะเกิดความทุกข์ คนที่หาความสุขให้ตนเองไม่คำนึงถึงผู้อื่น เท่ากับทำลายตัวเอง...”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่นักสังคมสงเคราะห์ทั่วประเทศ ซึ่งไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลามหาภิรมย์สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๖

ทรงพัฒนาช่วยเหลือ

การงานสงเคราะห์

ให้พอเหมาะพอสมทุกถิ่นที่

ราษฎรเดือดร้อน

บรรเทาคลายได้พระบารมี

ชุบชีวิต ภัยทุกข์หาย มลายพลัน

ทรงพัฒนาการสาธารณสุข

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงเจริญรอยตามสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ที่ทรงได้รับพระสมัญญาจากปวงชนชาวไทยว่า ‘พระบิดาแห่งการแพทย์และสาธารณสุข’ ของไทยด้วยการพัฒนาในกิจการแพทย์และสาธารณสุขให้เกิดแก่ปวงชนชาวไทยเป็นอันมาก

พุทธศักราช ๒๔๙๓ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานภาพยนตร์ส่วนพระองค์ออกฉายให้ประชาชนรวม ๑๓ ชุดและได้พระราชทานรายได้เพื่อการกุศลทางการแพทย์ประมาณ ๘ ล้านบาท นอกจากนั้นยังได้ทรงส่งเสริมให้มีทุนการศึกษาและปรับปรุงงานของโรงเรียนแพทย์ทั้งของโรงพยาบาลศิริราช และโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์สร้างอาคารเพื่อประโยชน์ทางสาธารณสุขไว้เป็นจำนวนมากซึ่งในการบริจาคมนี้นับเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนที่ต่างได้ช่วยเหลือกัน ซึ่งต่อมาได้มีผู้ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล เพื่อสร้างอาคารในโรงพยาบาล ตลอดจนบริจาคเครื่องมือแพทย์ เครื่องเวชภัณฑ์ต่างๆ และสิ่งของใช้เพื่อการสาธารณสุขเป็นอันมาก

ในอดีต คนไทยป่วยเป็นวัณโรคกันเป็นจำนวนมากมีผู้เสียชีวิตต่อปีเป็นจำนวนมาก ขณะที่การป้องกันสามารถทำได้โดยการฉีดวัคซีน บี.ซี.จี. ซึ่งแพทย์ไทยสามารถผลิตได้แล้วเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๖ จึงได้พระราชทานเงินจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท แก่กองวิทยาศาสตร์สภาอากาศไทย เพื่อสร้างอาคาร ‘มหิตลวงศานุสรณ์’ ขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานที่ผลิตวัคซีน บี.ซี.จี. พร้อมกับได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับสมาคมปราบวัณโรคแห่งประเทศไทยไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ด้วย

นอกจากทรงเป็นองค์บรมราชูปถัมภ์ภคแห่งสภาอากาศไทยแล้ว ยังทรงเป็นผู้นำประชาชนในการบริจาคเพื่อสาธารณกุศล พระราชทานกำลังใจแก่ผู้บริจาคทรัพย์เพื่อกิจการดังกล่าวด้วยการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์บ้าง เหรียญสมนาคุณบ้างแก่บุคคลเหล่านั้นและได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางศิลาฤกษ์หรือเปิดอาคารของโรงพยาบาล สถานือนามัย สุขศาลาหรืออาคารที่เกี่ยวข้องกับกิจการแพทย์และสาธารณสุขตามที่มิผู้กราบบังคมทูลพร้อมทั้งเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่นั้นๆ ด้วย

ส่วนท้องถิ่นทุรกันดารของประเทศที่ยังขาดสถานือนามัยและสุขศาลาก็ได้พระราชทานรถยนต์พยาบาลเคลื่อนที่แก่กระทรวงสาธารณสุข เพื่อเป็นพาหนะนำเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานให้กับจังหวัดที่ไม่มีสุขศาลา สถานือนามัยหรือหน่วยกาขาด เพื่อให้บริการแก่ราษฎรซึ่งอาศัยอยู่ในแม่น้ำลำคลองได้พระราชทานเรือพายยางเคลื่อนที่ชื่อ ‘เวชพาหน์’ พร้อมด้วยเครื่องเวชภัณฑ์แก่สภาอากาศไทยด้วย หรือในพื้นที่ที่รถสามารถเข้าถึงได้ พระราชทานรถสำหรับทันตแพทย์เคลื่อนที่ ฯลฯ

นามินทรมหาราชา

กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

ในช่วง พุทธศักราช ๒๔๙๕-๒๔๙๖ ได้มีโรคโปลิโอหรือโรคไขสันหลังอักเสบระบาดในประเทศไทยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้เริ่มตั้งทุนเพื่อการนี้ โดยพระราชทานเงินจำนวน ๕๓๙,๗๑๔.๔๕ บาท แก่โรงพยาบาลศิริราชและโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ ซึ่งต่อมาได้มีประชาชนได้ร่วมบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลเป็นจำนวนมาก

เกิดอหิวาตกโรคขึ้นช่วงพุทธศักราช ๒๕๐๒ ได้ทรงจัดรถยนต์เคลื่อนที่ไปฉีดยาให้ประชาชนและได้เสด็จฯ ไปพระราชทานคำแนะนำในการฉีดยาแก่ประชาชนด้วยพระองค์เอง ด้วยว่า ขณะนั้นยังมีประชาชนจำนวนมากที่ไม่คุ้นกับการฉีดยาและไม่เต็มใจรับการฉีดยาป้องกัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แพทย์ฉีดยากวายเป็นองค์ให้ราษฎรเห็นเพื่อเป็นตัวอย่าง นอกจากนั้น ยังได้พระราชทานเงินส่วนพระองค์จำนวนหนึ่งตั้งเป็นทุนสำหรับต่อต้านอหิวาตกโรคและช่วยเหลือครอบครัวของผู้ที่ต้องเสียชีวิตเพราะโรคภัยนั้น

ในเวลาเดียวกันนั้น โรคเรื้อนกัระบาดในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขและองค์การอนามัยโลกได้ตกลงกันว่าพยายามขจัดให้หมดสิ้นไปจากประเทศไทยในระยะเวลา ๑๒ ปี แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงย่นเวลาให้เหลือเพียง ๙ ปี ด้วยการพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้สร้างที่สำหรับฝึกอบบรมบุคคลเพื่อออกปฏิบัติงานและสถาบันวิจัยเกี่ยวกับโรคเรื้อนขึ้น ณ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการและได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์สถาบันนั้นที่สถานพยาบาลพระประแดง เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๑ และได้เสด็จฯ ไปทรงเปิดเมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๓ พระราชทานนามสถาบันว่า ‘**ราชประชาสมาสัย**’ และเงินทุนพระราชทานสร้างตึกที่ยังคงมีเหลืออยู่อีกจำนวนหนึ่ง กรมอนามัยจึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำเงินนี้ไปตั้งเป็นมูลนิธิราชประชาสมาสัย ต่อมาได้กราบบังคมทูลพระกรุณาได้ทรงรับมูลนิธิไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยที่ทรงพบพระราชปรารภว่า บุตรของผู้ป่วยเป็นโรคเรื้อน ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากไม่ได้เข้าศึกษาเล่าเรียนจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานเงิน ๑ ล้านบาทให้มูลนิธิราชประชาสมาสัยสร้างโรงเรียนขึ้นเพื่อเด็กเหล่านั้น นอกจากนั้นทรงพระราชปรารภว่า ผู้ป่วยเป็นโรคประสาทและสมองมีอยู่เป็นจำนวนมาก โรคประเภทนี้หากไม่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้องก็จะกลายเป็นคนพิการ แต่มีทางจะป้องกันและรักษาให้หายได้จึงได้ทรงเยี่ยมราชจัดปัญหานี้ให้หมดไป

เมื่อพุทธศักราช.๒๕๐๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานเงินรายได้จากการฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐเวียดนาม สาธารณรัฐอินโดนีเซียและสหภาพพม่า (เมียนมาในปัจจุบัน) และจากที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศลจำนวน ๗๑๒,๔๐๔.๗๐ บาทแก่กระทรวงสาธารณสุข เพื่อสร้างตึกวิจัยประสาท โรงพยาบาลประสาท พญาไทเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๐๔ และได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางศิลาฤกษ์ตึกวิจัยประสาทวิทยาเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคมปีเดียวกัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชทานความช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยโรคจิต ด้วยการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรายได้จากการฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์หนึ่งสร้างอาคารคนไข้พิเศษขึ้น ณ โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอพระราชทาน

นามอาคารว่า ‘**ราชสาทิศ**’ และยังได้พระราชทานความช่วยเหลือไปยังส่วนภูมิภาคด้วยเป็นต้นว่า สร้างอาคาร ‘**รายประชาชนุสรณ์**’ ณ โรงพยาบาลจังหวัดปราจีนบุรี และสร้างเรือนคลอดบุตรชื่อ ‘**ราชทัย**’ ขึ้น ณ โรงพยาบาลจังหวัดบุรีรัมย์

ในพุทธศักราช ๒๕๐๙ เมื่อได้ทรงทราบเรื่องปัญหาเรื่องการคมนาคมของการอำนวยความสะดวกทางสาธารณสุขว่า มีข้าราชการอนามัยชั้นตรีผู้หนึ่งถูกส่งไปประจำสถานีอนามัยชั้น ๒ ที่อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งพอไปถึงก็หมดกำลังใจที่จะทำงาน เพราะนอกจากจะไม่มีที่อยู่อาศัย จนถึงกับต้องพานบุตรภรรยาไปเช่าห้องแถวเก่าๆ อยู่กลางตลาดแล้วในสถานีอนามัยยังแทบไม่มียาหรือเครื่องมือที่จะบริการคนไข้ได้ ทางเดียวที่จะติดต่อกับภายนอกได้คือทางลำน้ำ ซึ่งจะไปในไหนมาไหนก็ต้องเสียเวลาเป็นชั่วโมงๆ ไม่มีถนนไปถึง ไม่มีทางรถไฟผ่าน จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการชั้นตรีผู้นั้นเช่าผ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินช่วยเหลือ ๒ หมื่นบาท โดยโปรดเกล้าฯ ให้ซื้อจักรยานยนต์สำหรับใช้ ๑ คัน ซื้อเวชภัณฑ์และยาตามบัญชีที่เขียนมาและยังพระราชทานเงินสดอีกจำนวนหนึ่งสำหรับไว้ใช้จ่ายในการเดินทางไปตามตำบลต่างๆ เพื่อช่วยเหลือบำบัดโรคแก่ราษฎร เช่น ค่าน้ำมัน รถ น้ำมันเรือ ค่าจ้างคนขับเรือ ค่าซ่อมพาหนะ ค่ายา เป็นต้น พร้อมทั้งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หน่วยพระราชทานเข้าไปให้ความช่วยเหลือราษฎรประมาณ ๒ หมื่นคนจาก ๔ ตำบลรวม ๒๔ หมู่บ้าน จิตวัคชิน ฉีดยาป้องกันโรคคอตีบ ฉีดยาป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และอื่นๆ ที่จำเป็นต้องป้องกันด้วย

ต่อมาไม่นานได้พระราชทานเงินอีกจำนวนหนึ่งเพื่อจัดตั้งมูลนิธิพัฒนาอนามัยจังหวัดสุราษฎร์ธานีขึ้น สำหรับช่วยเหลือเจ้าพนักงานอนามัยให้ปฏิบัติงานในถิ่นทุรกันดารได้โดยสะดวกและอนุเคราะห์ให้ราษฎรได้รับความสะดวกในการประกอบอาชีพทั่วทั้งจังหวัดด้วย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชหฤทัยห่วงใยประชาชนที่ในท้องถิ่นทุรกันดารและทุกที่ทั่วไทย ไม่ว่าจะเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดใดก็จะทรงนำแพทย์หลวงไปด้วย เมื่อทอดพระเนตรเห็นราษฎรคนใดมีอาการไม่สบายก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แพทย์หลวงตรวจรักษาและถ้าผู้ใดมีอาการหนักก็จะทรงส่งไปยังโรงพยาบาลด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์

ที่เจ็บไข้ อุ่นใจเพราะได้การช่วยเหลือ
ทรงจุนเจือเอื้ออภัยกยา กริพย์เและเมตตา
ห่างไกลแสนหนทางห่างมิรังรอ
พระทรงก่อสร้างกิจงานสาธารณสุขนั้น

ทรงพัฒนาวางรากฐานงานชนบท

ชนบทถือเป็นรากฐานแห่งความเจริญและความมั่นคงของชาติ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนบท จึงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบโยงไปถึงทุกส่วนของสังคม การพัฒนาชนบทจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การพัฒนาในส่วนนี้จึงมักมีอุปสรรคอยู่เสมอ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงลงได้โดยง่าย แม้ว่ารัฐบาลทุกคณะที่ผ่านมาจะตระหนักถึงความสำคัญของชนบทและได้เอาใจใส่ในการเร่งรัดพัฒนาชนบทอย่างต่อเนื่องตลอดมาเป็นลำดับ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขได้โดยง่าย

ปัญหาความยากจนและความล้าหลังทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลต่อเนื่องไปถึงความเสื่อมโทรมในคุณภาพชีวิต วงจรของปัญหาดังกล่าวหมุนเวียนต่อเนื่องมาเป็นเวลานานและเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวชนบทไม่สามารถพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริงนำมาซึ่งปัญหาของชนบทมากมายหลายด้าน แตกต่างกันไปตามแต่ละภูมิภาคท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า ปัญหาหลักของชาวชนบทคือ การขาดแคลนความรู้ ความสามารถในการเรื่องพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรอย่างมีหลักวิชา ทั้งยังไม่รู้จักการปรับปรุงรักษาคุณภาพของปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เช่น ที่ดิน ในขณะที่ธรรมชาติแวดล้อมที่มีผลต่อการผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำ ป่าไม้ ฯลฯ ต่างก็มีสภาพเสื่อมโทรมลงตลอดเวลา เป็นผลให้การพัฒนาชนบทที่ผ่านมาไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทที่สำคัญ คือการที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนชนบทเป็นหลัก กิจกรรมและโครงการตามแนวพระราชดำริที่ดำเนินการอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศในปัจจุบันนั้นล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของราษฎรทั้งสิ้น

จากการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในชนบททั่วทุกภาคของประเทศ ทำให้ทรงทราบถึงปัญหาดังกล่าวข้างต้นและได้มีพระราชดำริที่จะแก้ปัญหาของชนบทด้วยวิธีการต่างๆ หลายประการด้วยกัน ตามลักษณะของปัญหาและสภาพทางกายภาพ ตลอดจนสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชนนั้นๆ

การที่จะทำใหราษฎรในชนบทสามารถพัฒนาพึ่งตนเองได้นั้น แนวทางพระราชดำรินั้นมีการพัฒนาอย่างน้อยในสองประการ ประการแรกได้แก่การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิต อันจะเป็นรากฐานนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในระยะยาว โครงการพื้นฐานที่สำคัญคือ แหล่งน้ำ เพราะแหล่งน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรที่ต้องพึ่งพาน้ำผ่านได้มีโอกาส

ที่จะผลิตได้ตลอดปี ซึ่งนี่เป็นเงื่อนไขข้อแรกที่จะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองในเรื่องอาหารได้ระดับหนึ่งและเมื่อชุมชนแข็งแรงพร้อมดีแล้วก็อาจจะมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการยกระดับรายได้ของชุมชน เช่น เส้นทางคมนาคม ฯลฯ การพัฒนาในลักษณะที่เป็นการมุ่งเตรียมชุมชนให้พร้อมต่อการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างเป็นขั้นตอนนี้ทรงเรียกว่า ‘**การระเบิดจากข้างใน**’

ประการต่อมา ก็คือ การส่งเสริมหรือสร้างเสริมสิ่งที่ชาวชนบทขาดแคลนและเป็นความต้องการอย่างสำคัญ ซึ่งก็คือ เรื่องความรู้ ทรงเห็นว่า ชาวชนบทควรจะมีความรู้ในเรื่องการทำมาหากิน การทำการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในเรื่องนี้ทรงเน้นถึงความจำเป็นต้องมี ตัวอย่างของความสำเ็จในเรื่องการพึ่งตนเอง อาทิ มีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรในชนบทได้มีโอกาสได้รู้ได้เห็นถึงตัวอย่างของความสำเ็จนั้นและนำไปปฏิบัติได้เองจึงทรงปรารภนาที่จะให้ตัวอย่างของความสำเ็จทั้งหลายได้กระจายไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ เรื่องนี้นับเป็นประเด็นแรก ประเด็นต่อไปที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ การนำเอาความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่เข้าไปถึงมือชาวชนบทอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเป็นขบวนการเดียวกัน เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ชาวบ้านรับได้และสามารถนำไปปฏิบัติอย่างได้ผลจริง

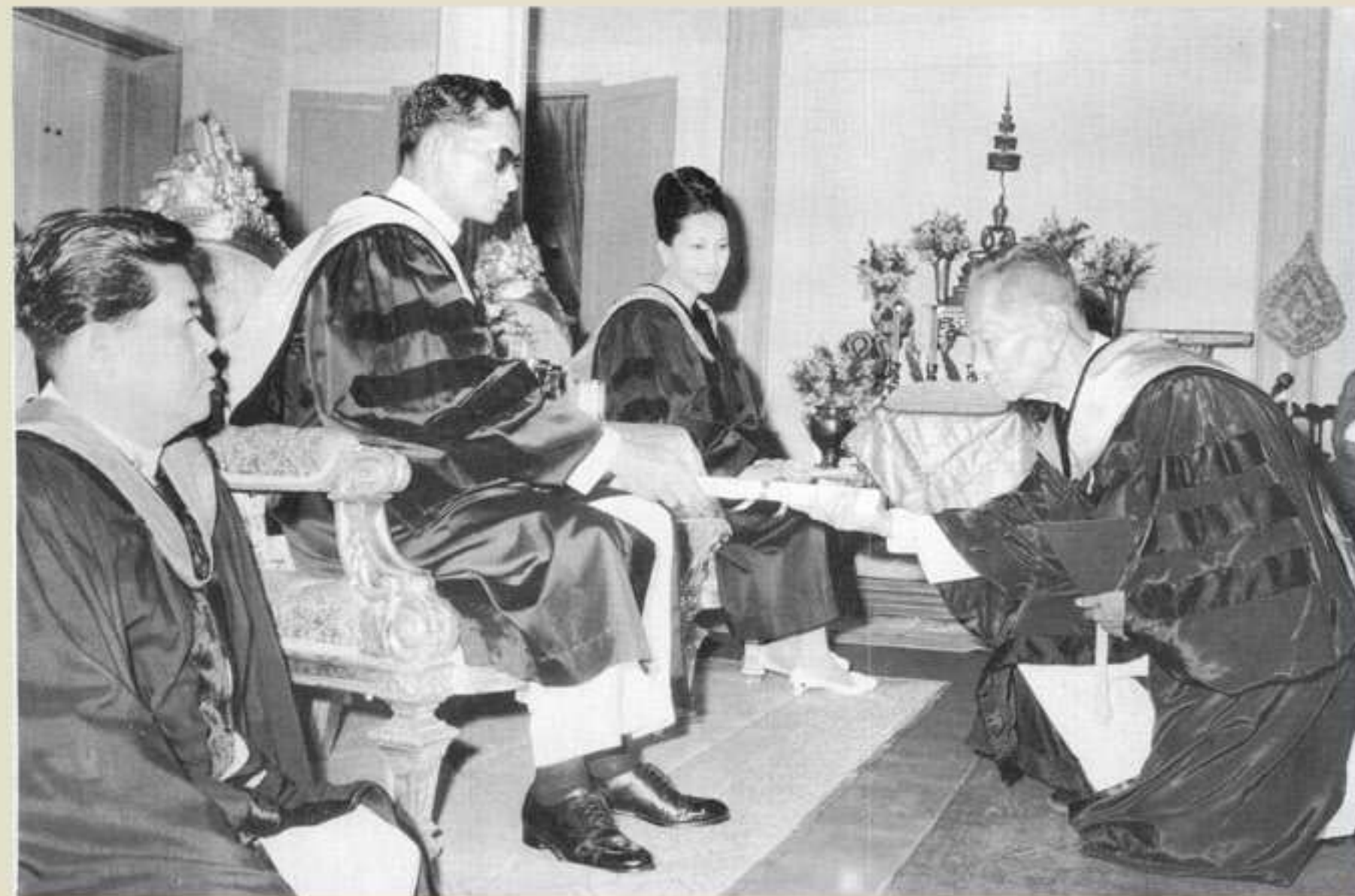
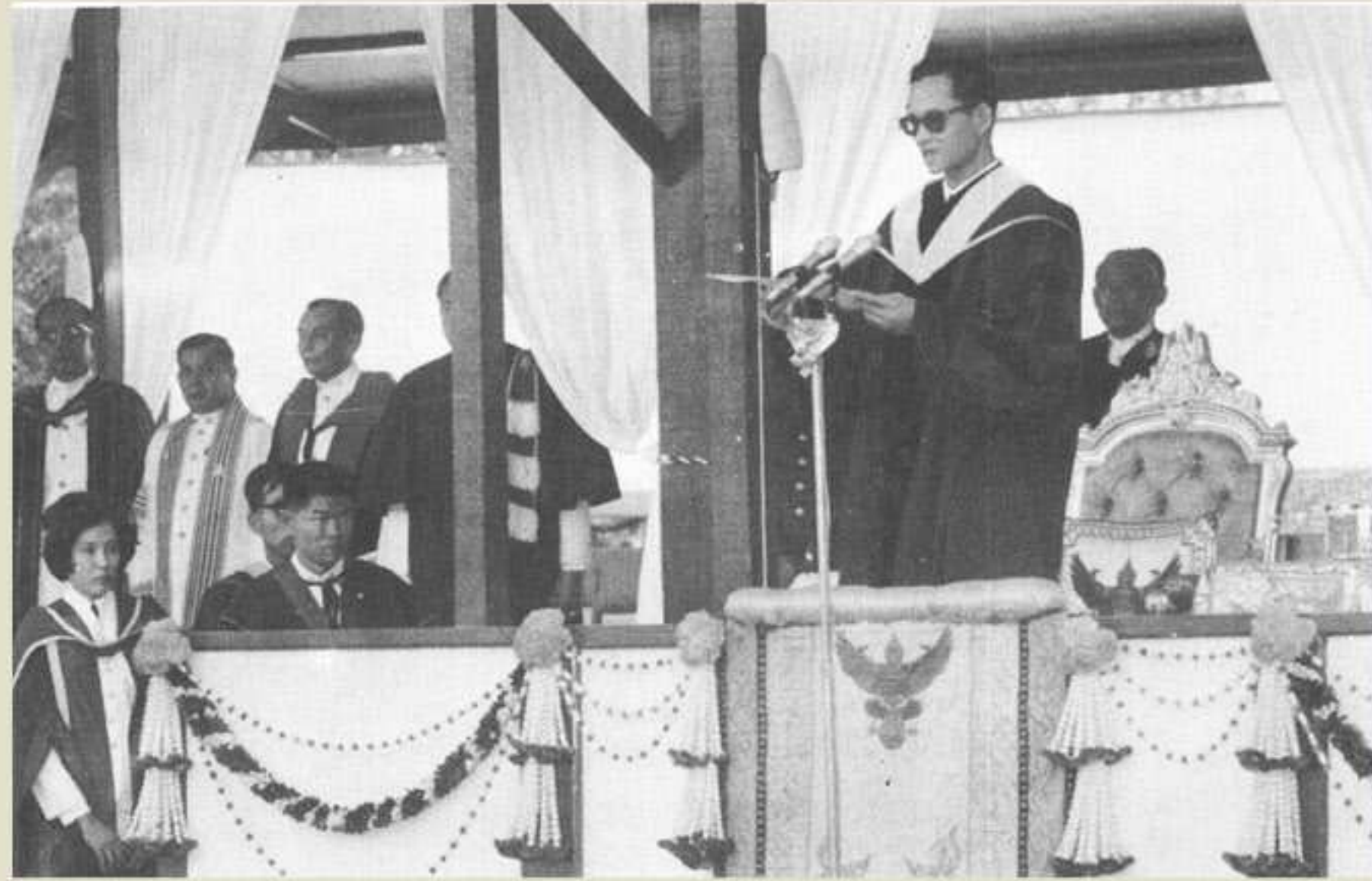
ในทางปฏิบัติ การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายตามแนวทางดังกล่าวข้างต้นนั้นได้ทรงใช้เทคนิควิธีการต่างๆ หลายประการ อาทิ

การพัฒนาโดยยึดปัญหาและสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่เป็นหลัก โดยทรงให้ความสำคัญกับความกระตือรือร้นของคนในพื้นที่ รวมทั้งปัญหาและความต้องการของเขาเหล่านั้นมากเป็นพิเศษ มีพระราชดำรัสว่า

“การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยาคือนิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไป ไปช่วยโดยที่จะคิดเขาให้เข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจ หลักการของการเข้าไปพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง”

การรวมกลุ่มประชาชนเพื่อแก้ปัญหาหลักของชนบท ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นหลักการพัฒนาชนบทที่สำคัญประการต่อมา โดยเฉพาะการรวมตัวกันในรูปแบบของสหกรณ์ทุกพื้นที่ที่เสด็จพระราชดำเนินและมีโครงการตามแนวพระราชดำริขึ้นมาไม่ว่าลักษณะใด จะเห็นได้ว่า กลุ่มสหกรณ์ในโครงการพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในหลายโครงการพัฒนาขึ้นมาจากการรวมตัวกันของราษฎรกลุ่มเล็กๆ เช่น สหกรณ์หุบกะพงก็เกิดมาจากกลุ่มเกษตรกรเคยทำสวน ปลูग्ผัก เป็นต้น

การกระตุ้นผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำในการพัฒนา แนวการพัฒนาอีกแบบที่ทรงใช้ในพื้นที่บางแห่งตามความเหมาะสม โดยเน้นเลือกผู้นำจากคนในท้องถิ่นที่มีความโอบอ้อมอารี มีคุณธรรมและกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำในการสร้างความเจริญให้ท้องถิ่นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ที่สำคัญ ที่มีพระราชดำริอยู่เสมอคือ ชุมชนควรจะต้องพึ่งตนเองได้ในเรื่องอาหารก่อน จากนั้นจึงไปสู่การพัฒนา การขยายการผลิตเพื่อการค้า ทรงให้ข้อสังเกตด้านการตลาด โดยเฉพาะในด้านความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจควบคู่ไปกับเรื่องการเกษตร

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาชนบท เช่น การทำงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนา ซึ่งมีอยู่ในทุกภาคทั่วไทย ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมการศึกษา ค้นคว้า ในแขนงต่างๆ ในชนบทเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ สภาพปัญหาและข้อจำกัดของการพัฒนา อันเป็นข้อมูลพื้นฐาน รวมถึงการวิจัย ทดลอง การแสวงหาวิธีการแนวทางการพัฒนาและ เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมที่เข้ากับสภาพแวดล้อม รวมทั้งการขยายผลจากความ รู้หรือผลจากการทดลอง ด้วยเทคนิควิธีการอย่างง่าย ๆ ผ่านการสาธิตและการอบรมใน รูปแบบต่างๆ ให้กระจายสู่ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่

การพัฒนาตามรูปแบบนี้ เป็นการเน้นแนวทางการพัฒนาโดย ยึดข้อเท็จจริงในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก หลักการนี้เป็นผลมาจากสภาพความเป็นจริงที่ว่าท้องถิ่นแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะประเด็นปัญหาหลักของพื้นที่ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องค้นคว้า ในการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและปัญหาของ แต่ละพื้นที่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาจึงเป็นศูนย์รวมของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่มีหน้าที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในทุกด้านได้เข้ามารวมกัน เพื่อให้ราษฎรที่อยู่ในชนบทได้มี โอกาสที่จะได้พัฒนาตนเองที่เกี่ยวกับวิทยาการเกษตรแผนใหม่ เพื่อช่วยให้การทำมาหากินมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาหลักที่เผชิญอยู่และสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

หลากหลายเรื่องราว
มากมายในชนบท
สุดริ้นด
ขาดแคลนการศึกษา
ไร้ความรู้ ทักษะ และวิชา
แหล่งที่มาโยงใย
ในสังคม
พระราชทาน
แนวคิดที่ก้าวหน้า
ตัดวงจรปัญหาให้ลุ่ลวง
ชนบทพัฒนาไกลได้
ในหลวง
ไทยทั้งปวงรับ
พระมหากรุณาธิคุณ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ในภูมิภาคทั่วประเทศ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาจะเป็นศูนย์กลางในการสร้างรากฐานการพึ่งตนเอง ทั้งในแง่แนวคิด และวิธีปฏิบัติสู่ประชาชน เป็นแหล่งประสานการช่วยเหลือของฝ่ายต่างๆ อย่างเป็นระบบต่อเนื่องทั้งในฝ่ายรัฐบาลด้วยกันเองและฝ่ายรัฐบาลร่วมกับเอกชน โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ภาคเหนือ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมของการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธาร เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งรูปแบบการพัฒนาต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อม

ภาคใต้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอหงษ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เพื่อศึกษาวิจัยดินพรที่มีอยู่ประมาณ ๔ แสนไร่ในภาคใต้ ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรมให้ได้มากที่สุด

ภาคกลาง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของพืชหลายชนิด งานที่สำคัญคือ การค้นคว้า ทดลอง สาธิตเกี่ยวกับการพัฒนา ที่ทำกินของราษฎรให้มีความอุดมสมบูรณ์

ภาคกลางด้านตะวันตก

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เพื่อศึกษาแนวทางวิธีการที่จะพัฒนาฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม โดยพยายามหาวิธีการที่จะให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการปลูก ปรับปรุงและรักษาสภาพป่า พร้อมๆ กับมีรายได้และผลประโยชน์จากป่าด้วยในขณะเดียวกัน

ภาคกลางด้านตะวันออก

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้านประมงชายฝั่ง โดยมุ่งให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตและพึ่งพาตนเองในระยะยาว

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เพื่อเร่งรัดพัฒนาป่าไม้โดยอาศัยระบบชลประทาน การปรับปรุงบำรุงดิน และการปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเพิ่มพูนรายได้ของเกษตรกร ด้วยการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า จากเป้าหมายของการพัฒนาชนบทที่ทรงมุ่งเน้นในเรื่องพื้นฐานการพึ่งตนเองของประชาชนในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นฐานของปัจจัยการผลิตที่จำเป็น เช่น แหล่งน้ำ ที่ดิน ป่าไม้ ตลอดจนความรู้ในการที่จะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์สูงสุด ทั้งหมดนี้ได้ทำให้ชนบทภายใต้โครงการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้น กระจายครอบคลุมอย่างกว้างขวางในพื้นที่ต่างๆ ทั่วทุกภาคของประเทศและมักจะทรงให้ความสำคัญเป็นพิเศษและเสด็จเยี่ยมพื้นที่เหล่านั้นอยู่เสมอ โดยเฉพาะพื้นที่ที่ทุรกันดาร เพื่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

นวมินทร์มหาราชา

กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

ทรงพัฒนางานด้านการเกษตร

เกษตรกรรมเป็นอาชีพของคนไทยมาช้านาน การพัฒนาการเกษตรเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัสว่า “*ความเจริญของประเทศ ต้องอาศัยความเจริญของภาคเกษตรเป็นสำคัญ*” ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงความสำคัญของภาคเกษตรที่มีต่อประเทศชาติและประชาชนชาวไทย แต่ภาคเกษตรกรรมก็ยังเป็นสาขาการผลิตที่มีปัญหาต่างๆ อีกหลายประการ

ประสิทธิภาพการผลิตที่ยังไปไม่ถึงเรื่องการตลาดนั้นเป็นปัญหาหนึ่งของการพัฒนาการเกษตรในแต่ละพื้นที่ ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรนั้น ส่วนใหญ่เกษตรกรมีรายได้ต่ำเป็นหนี้เป็นสินและยากจน เพราะปลูกปีละครั้ง โดยอาศัยน้ำฝน ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ผลิตได้ไม่พอกิน บางพื้นที่ที่พ้นจากลักษณะเขตลุ่มน้ำและพอจะทำการผลิตเพื่อการค้าได้บ้าง ชาดการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ตลอดจนความรู้เชิงธุรกิจทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบในการซื้อขาย

ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ ตลอดจนทรัพยากรประมงมีลักษณะเสื่อมโทรม ไม่อยู่ในฐานะที่จะเป็นฐานเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างต่อเนื่องได้ อีกทั้งสภาพความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกทำลายลงไปเป็นอันมาก ทั้งนี้ ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมที่มีอยู่หลายสิ่งหลายอย่าง ทำให้การพัฒนาที่มีจำกัดและต้องค่อยๆ ทำไปตามลำดับความสำคัญ ภาครัฐจึงไม่สามารถเพิ่มบริการที่จะมีผลต่อการพัฒนาการเกษตรได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งการช่วยเหลือจากทางฝ่ายรัฐบาลก็ยังมีอุปสรรคและข้อขัดข้องอยู่มาก ชาดการสนับสนุนอย่างเพียงพอ

พระราชดำริเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการเกษตร

การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรนับเป็นแนวพระราชดำริที่สำคัญ โดยทรงเน้นกับการค้นคว้าทดลองและวิจัยหาพันธุ์พืชต่างๆ ใหม่ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ เช่น หม่อนไหม ยางพารา ฯลฯ ทั้งพืชเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน และพืชสมุนไพร แมลงศัตรูพืช รวมทั้งพันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น แพะ แกะ โค กระบือ พันธุ์ปลาและสัตว์ปีก เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปเพาะปลูก เพาะเลี้ยงได้เองในราคาถูก ด้วยเทคโนโลยีที่ง่าย ไม่ซับซ้อน

เนื่องจากความผันผวนของตลาดและธรรมชาติ พระองค์จึงทรงเน้นให้เกษตรกรมีรายได้อื่นนอกเหนือไปจากภาคเกษตร เช่น อุตสาหกรรมในครัวเรือน อาทิ โครงการส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงดำเนินงานสนับสนุนงานของพระองค์นั่นเอง นอกจากนี้ ยังทรงเห็นว่าการพัฒนา พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติจะมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเกษตร จึงทรงมุ่งที่จะให้มีการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว ทรงสนพระราชหฤทัยอย่างยิ่งต่อการที่จะทำนุบำรุง ปรับปรุงสภาพของทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ทั้งป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ ฯลฯ ให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างมากที่สุด

เป้าหมายของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนา ในเรื่องคุณภาพชีวิตของเกษตรกรระยะยาวมากกว่าระยะสั้น มีพระราชประสงค์ที่จะให้เกษตรกรได้มีความก้าวหน้าอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในสภาพชีวิตที่มีความสุขจากพระราชดำรัสที่ว่า

“*ไม่จำเป็นต้องส่งเสริมผลผลิตให้ได้ปริมาณสูงสุดแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช่ห่วย และทำลายคุณภาพดิน แต่ควรศึกษาสภาวะตลาดการเกษตร ตลอดจนการควบคุมราคาผลผลิตไม่ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน*”

ประการแรก ทรงเห็นว่า การพัฒนาการเกษตรที่จะได้ผลจริงจังนั้น จะต้องลงมือทดลองค้นคว้า ต้องปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังพระราชดำรัสว่า

วิธีการในการพัฒนาการเกษตรของพระองค์อีกประการหนึ่ง คือ การที่ทรงเน้นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้มากที่สุด เช่น การใช้ดินที่ปล่อยทิ้งไว้เปล่าๆ ให้เป็นประโยชน์หรือการมองหาประโยชน์จากธรรมชาติในสิ่งที่ผู้อื่นนึกไม่ถึง

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ทรงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์หรือการอยู่ร่วมกันระหว่างธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและมนุษย์อย่างมาก

การประหยัด เป็นสิ่งที่ทรงให้ความสำคัญต่อการลดค่าใช้จ่ายของเกษตรกรลงให้เหลือน้อยที่สุด มุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ วัสดุภายในการทำนามากกว่าให้ใช้เครื่องจักร การปลูกพืชหมุนเวียน โดยเฉพาะตระกูลถั่ว เพื่อลดค่าใช้จ่ายเรื่องปุ๋ย หรือกรณีที่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยก็ทรงสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยธรรมชาติแทนปุ๋ยเคมีซึ่งมีราคาแพงและมีผลกระทบต่อสภาพและคุณภาพของดินในระยะยาว

นวมินทร์มหาราชา

กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

โครงการพัฒนาด้านการเกษตรตามพระราชดำรินั้น ประกอบด้วยงานหลายประเภท ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว จะเป็นงานด้านการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย หาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้นๆ และนำผลสำเร็จจากการศึกษา ทดลองไปถ่ายทอดสู่ประชาชน นอกจากนั้น ก็เป็นงานในด้านการฝึกอบรมให้เกษตรกรมีความรู้ในวิชาการเกษตรแผนใหม่ การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการถนอมอาหารและแปรรูปอาหารและการผลิตอาหารเพื่อโภชนาการด้วย

ทรงพัฒนาแหล่งน้ำ

การเพาะปลูกที่อาศัยเพียงน้ำฝนและน้ำจากแหล่งธรรมชาติเป็นหลักนั้นย่อมไม่เพียงพอผลผลิตที่ได้รับเท่าใดนัก เนื่องจากมีความผันแปรไม่ว่าจะเป็นปริมาณฝนไม่เพียงพอกับความต้องการหรือปริมาณฝนมากเกินไปจนเกิดการเป็นเหตุให้การเพาะปลูกได้รับความเสียหายบ่อยๆ โดยส่วนใหญ่ในเขตภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็มีฝนตกน้อยประมาณเดือนกรกฎาคม ทำให้เกิดภาวะฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานานในช่วงฤดูฝนเป็นประจำเกือบทุกปี พอถึงสิ้นเดือนสิงหาคมหรือกันยายน ในเขตพื้นที่ดังกล่าวเช่นกันมักจะมีฝนตกหนักมากเกินความต้องการจนบางปีก็เกิดอุทกภัยอย่างรุนแรง

ในปัจจุบันพื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่ในทุกภาคของประเทศเป็นพื้นที่เพาะปลูกนอกเขตชลประทาน ซึ่ง ทั้งสภาวะฝนแล้งและอุทกภัยล้วนเป็นเหตุทำให้พืชผลในพื้นที่เพาะปลูกได้รับความเสียหาย ปัญหานี้สามารถที่จะแก้ไขได้โดยการชลประทานหรือการพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกหรือการชลประทาน จึงนับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่เป็นประเทศเกษตรกรรม เช่น ประเทศไทยในการช่วยให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี

สภาพปัญหาการพัฒนาแหล่งน้ำอุปสรรคทางธรรมชาติที่เป็นปัญหาของการพัฒนาแหล่งน้ำประกอบด้วยปัญหาเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ เป็นปัญหาจากการที่สภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสมกับการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ อย่างเช่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีสภาพพื้นที่โดยทั่วไปค่อนข้างแบนราบไปตลอด สภาพภูมิประเทศเช่นนี้ไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำที่ประโยชน์คุ้มค่าตามที่ต้องการได้

ปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน ในบางท้องที่เรื่องที่ดินเป็นปัญหาสำคัญ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำที่เหมาะสมได้ อย่างเช่น โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่เพาะปลูกของราษฎรจำนวนมากต้องถูกน้ำท่วม และทางราชการไม่สามารถจัดหาพื้นที่จัดสรรชดเชยให้ได้ ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีปริมาณน้ำน้อย หรือในบริเวณที่ไม่มีแหล่งน้ำเลย มักพบกันทั่วทุกภาคของประเทศ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระราชดำริให้ส่วนราชการต่างๆ นำไปพิจารณา วางโครงการและดำเนินการตามแนวพระราชดำริ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริสามารถแบ่งออกได้ ๕ ประเภท ประกอบด้วย โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก และอุปโภคบริโภค ได้แก่ อ่างเก็บน้ำและฝายทดน้ำ/โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการรักษาดินน้ำลำธาร/โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ/โครงการระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่มและโครงการบรรเทาอุทกภัย

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่กระจายอยู่ทั่วประเทศนั้น ได้ส่งผลโดยตรงต่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน เนื่องจากเป็นโครงการที่มุ่งแก้ปัญหาหลักและส่งเสริมด้านการพัฒนา ทำให้เป็นการเข้าถึงแหล่งความรู้ในด้านเทคนิควิชาการและนวัตกรรมสมัยใหม่ รวมทั้งยังได้มีโอกาสเรียนรู้และเห็นตัวอย่างของความสำเร็จของการผลิตในพื้นที่ต่างๆ อย่างได้ผล มีความหมายต่อความเจริญต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม

นวมินทร์มหาราชา

กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินกลับจากทรงไปศึกษาในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๔ นั้น พระองค์ได้ทรงมีพระราชดำริริเริ่มที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขพสกนิกรของพระองค์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง พระองค์จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรให้ทั่วทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นทุ่งนา ชวนเขา ป่าลึก หรือพื้นที่ทุรกันดารเพียงใด ด้วยพระราชประสงค์ที่จะทรงทราบถึงความเดือดร้อนและได้สัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพสกนิกรของพระองค์อย่างใกล้ชิดแล้ว ยังมีพระราชประสงค์เพื่อที่จะได้ทรงใช้ทรัพยากรทั้งหลายทั้งปวงที่มีอยู่ มาช่วยบำบัดเบาหรือสนองตอบความต้องการของราษฎร

ช่วงพุทธศักราช ๒๔๙๕ ขณะที่มิมีพระชนมพรรษา ๒๕ พรรษา ระหว่างเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับ ณ จังหวัดกัวลาลัมเปอร์ จัหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จึงได้ทรงเลือกเสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ ไปยังพื้นที่ชนบทภาคกลางก่อนเป็นภาคแรก ด้วยพระมหากษัตริย์คุณจากน้ำพระราชหฤทัยที่ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์นี้เอง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการแรกจึงได้ถือกำเนิดขึ้น

ในหนังสือเรื่อง **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานจัดการทรัพยากรน้ำ** ถึงที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริโครงการแรก ซึ่ง **นายบุญ มุกข์ประดิษฐ์** ได้เขียนเล่าไว้ในเรื่อง **‘ประทีปแห่งแผ่นดิน’** สรุปใจความว่า

“เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๕ ที่บ้านห้วยมงคล ตำบลหินเหล็กไฟที่แม้จะขึ้นอยู่กับอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และอยู่ห่างไกลความเจริญไม่ถึง ๒๐ กิโลเมตร แต่ก็ยังไม่มีถนนจากหมู่บ้านสู่ตลาดหัวหิน ประชาชนได้รับความลำบากในการเดินทางติดต่อกับภายนอกเป็นอย่างมาก... เข้าวันหนึ่ง...รยณต์พระที่นั่งบุกเข้าไปถึงบ้านห้วยมงคลแล้วไปตกติดหล่ม นายร้อย งาม ขำ เกษตรกรพร้อมเพื่อนบ้านได้เข้ามาช่วยเหลือโดยที่ไม่ทราบว่ เจ้าของรถที่ขับมาติดหล่มนั้นเป็นผู้ใด ภายหลังเมื่อทรงลงมาจากรถแล้วจึงนึกได้ถึงคำบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้านว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินมาที่หัวหิน ในวันนั้น ก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับ ได้รับสั่งถามถึงปัญหาของหมู่บ้าน ทำให้ทรงทราบว่า สิ่งที่ชาวบ้านห้วยมงคลต้องการมากที่สุดคือถนน ซึ่งต่อมาอีกไม่นาน โครงการพระราชดำริเพื่อการก่อสร้าง ถนนสายห้วยมงคล จึงได้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นถนนสายแรกที่ทอดผ่านไปสู่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในด้านต่างๆ ซึ่งปัจจุบันมีมากกว่า ๔,๐๐๐ โครงการกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย”

ในระยะแรกๆ นั้นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ได้มีการใช้ชื่อของโครงการที่เรียกขานแตกต่างกันไปหลายประเภท ดังนี้

๑. โครงการตามพระราชประสงค์ - โครงการซึ่งทรงศึกษาและทดลองปฏิบัติเป็นการส่วนพระองค์ โดยทรงศึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ด้วยการแสวงหาวิธีทดลองปฏิบัติ พัฒนาส่งเสริมและดัดแปลงแก้ไขวิธีการในระยะเวลาหนึ่ง ในการนี้ได้ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น สำหรับการดำเนินงานทดลอง จนกว่าจะเกิดผลดี กระทั่งเมื่อทรงแนพระราชหฤทัยว่าเรื่องนั้นๆ

ได้ผลดีเป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริงแล้วจึงโปรดเกล้าฯ ให้รัฐบาลได้เข้ามารับช่วงงานเป็นโครงการต่อไป

๒. โครงการหลวง - โครงการที่เน้นการพัฒนาและบำรุงรักษาต้นน้ำ ลำธารในบริเวณป่าเขาในภาคเหนือ เพื่อบรรเทาอุทกภัยในที่ลุ่มของภาคเหนือตอนกลางและตอนใต้ เพื่อถนอมน้ำที่จะเลี้ยงแม่ข้าว ลำธารของที่ลุ่มในฤดูแล้ง กอปรกับพื้นที่เหล่านี้เป็นที่อยู่อาศัยของชนชาวเขา จึงทรงมีพระราชประสงค์พัฒนาชาวเขาให้เลิกการทำไร่เลื่อนลอย ตัดไม้ทำลายป่า เลิกการค้าไม้เถื่อน เลิกการปลูกฝิ่นหรือสิ่งผิดกฎหมาย ทรงช่วยเหลือให้ปลูกพืชหมุนเวียนที่มีคุณค่าสูง ขนส่งง่ายและปลูกข้าวไร่และเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภค รวมคุณค่าผลผลิตแล้วให้คุ้มค่ากว่าที่ผลของการพัฒนาตามโครงการนี้จะเกิดผลก็กินเวลายาวนาน นับสิบปี การดำเนินงานจะยากลำบากสักเพียงใดก็มีได้ทรงทอดยอชาวเขาค่อยๆ อยู่ดีกินดี การพัฒนาได้ผลดีขึ้น พวกเขาก็จึงเรียกพระองค์ว่า **‘พ่อหลวง’** ด้วยความจงรักภักดีและเรียกสมเด็จพระบรมราชินีนาถว่า **‘แม่หลวง’** และเรียกโครงการต่างๆ ของทั้งสองพระองค์ว่า **‘โครงการหลวง’** นับแต่นั้นมา

๓. โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ -โครงการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานแนวพระราชดำริหรือข้อแนะนำ เพื่อให้ภาคเอกชนนำไปดำเนินการด้วยทรัพยากร ทุน องค์ประกอบทั้งหมดโดยมีชื่อโครงการแตกต่างกันไป ภายใต้หลักการพัฒนาที่จะเป็นประโยชน์และเข้าถึงประชาชนให้ได้มากที่สุดและที่ทรงยึดเป็นหลักปฏิบัติเสมอมาด้วย คือ พระองค์จะไม่ทรงดำเนินงานต่างๆ ที่ซ้ำซ้อนกับงานของรัฐบาล หากแต่จะทรงดำเนินงานให้ผสมผสานควบคู่สอดคล้องกลมกลืนไปกับการปฏิบัติงานของรัฐบาลมาโดยตลอด โดยมีผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุด เช่น โครงการสาธิตการปลูกข้าวไร่สำหรับชาวชน โครงการพัฒนาหมู่บ้านสหกรณ์เนินดินแดง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น

๔. โครงการตามพระราชดำริ - โครงการที่ทรงพัฒนาหรือได้ทรงวางแผน ทรงเสนอแนะให้รัฐบาลร่วมดำเนินการตามพระราชดำริเพื่อการพัฒนา โดยเหตุที่ทุกฝ่ายต่างศรัทธาเชื่อมั่นในหลักการของพระองค์ ซึ่งทรงค้นคว้า วิเคราะห์อย่างมีเหตุผลจึงทำให้งานโครงการตามพระราชดำรินี้มีส่วนสำคัญในการผสมผสาน พัฒนาและแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนของราษฎรได้เป็นอย่างดี กระทั่งโครงการตามพระราชดำรินี้ต่างๆ ได้ขยายตัวไปอยู่ในทั่วทุกภาคของไทย

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับการพัฒนาประเทศ

สำหรับหลักการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้เรียบเรียงไว้ในหนังสือ **‘๕๐ ปี แห่งการพัฒนา’** ซึ่งจะได้นำบทความดังกล่าวมา เพื่อให้เห็นถึงแนวพระราชดำริและน้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ดังนี้

หลักการของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริและบรรลุดัตุประสงค์ ควรจะได้ดำเนินการโดยมีหลักการสำคัญ ๆ คือ

การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเน้นอยู่เสมอว่า โครงการของพระองค์ เป็นโครงการที่มุ่งช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ราษฎรกำลังประสบอยู่ ดังพระราชดำรัสว่า

“ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออก เป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน แต่ปวดหัวเสียแก้ปวด หรือยาอะไรก็ตามแก้ปวดหัว มันไม่ได้แก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่จะคิดได้แล้ว

อีกอย่างก็คือ แบบ Macro นี้ เขาจะทำแบบรู้ทั้งหมด อันไม่เห็นด้วย....อย่างบ้านคนอยู่เราออกบ้านนั้นมันผิดตรงไหน ผิดตรงนี้ ไม่คุ้มที่จะซ่อม... เอาดกลหรือบ้านนี้ระเบิดเลย เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่ก็ต้องค้าเสียก่อน แล้วค่อยๆ ดูตรงนี้ยังพออยู่ได้...ไปรู้ตรงห้องนั้น แล้วก็ค่อยๆ สร้างแล้วมารื้อตรงห้องนี้... วิธีทำจะต้องค่อยๆ ทำจะไประเบิดหมดไม่ได้”

ตัวอย่างโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เน้นหลักมุ่งแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งต้องการแก้ไขอย่างรีบด่วน เช่น กรณีเขตพื้นที่อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา และเป็นพื้นที่ยากจน ในเขตอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ขบวนการพัฒนาของรัฐยังเข้าไปไม่ถึง ภายหลังจากมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเข้าไปดำเนินการแล้ว ปัญหาความมั่นคงที่เคยมีอยู่ก็ลดน้อยลงและหมดสิ้นไปในที่สุด แม้กระทั่งปัจจุบันโครงการที่แก้ปัญหาเฉพาะหน้าและจะมีผลระยะยาวต่อไปอีกคือ การแก้ไขปัญหาคาการจราจรและการป้องกันน้ำท่วมในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับความจำเป็น การประหยัดเพื่อให้มีรากฐานที่มั่นคงก่อน แล้วจึงดำเนินการเพื่อความเจริญก้าวหน้าในลำดับต่อไป พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเน้นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในลักษณะการพึ่งตนเองทรงใช้คำว่า **‘ระเบิดจากข้างใน’** นั่นคือ ทำให้ชุมชน หมู่บ้าน มีความเข้มแข็งก่อนแล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การเอาความช่วยเหลือหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหากับชุมชน หมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะช่วยเหลือราษฎรตามความจำเป็นและความเหมาะสมกับสภาพ เพื่อที่ราษฎรเหล่านั้นจะสามารถพึ่งพาตนเองได้และออกมาสู่สังคมภายนอกได้อย่างไม่ลำบาก ดังพระบรมราโชวาท ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เมื่อวันที่ ๑๔-๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗ ว่า

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน การใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว

นวมินทร์มหาราชา

กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วยก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากเล็ดลอดได้ในที่สุด ดังเห็นได้ ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...

การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัว ให้มีความพอกินพอใช้ ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นไปได้โดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นไปตามลำดับด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดเล็ดลอดและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์"

การพึ่งตนเอง การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาเบื้องต้นด้วยการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อให้มีความแข็งแรงที่จะมีแนวคิดในการดำเนินชีวิต ในขั้นต่อไปก็คือการพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพและสามารถ พึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังพระราชดำริตอนหนึ่งซึ่งขอเชิญมา ณ ที่นี้ ความว่า

"การเข้าใจถึงสถานการณ์ของผู้ที่เราจะช่วยเหลือนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด การช่วยเหลือให้เขาได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับตามความจำเป็นอย่างเหมาะสมจะเป็นการช่วยเหลือที่ได้ผลดีที่สุด เพราะฉะนั้นในการช่วยเหลือแต่ละครั้ง แต่ละกรณีจำเป็นที่เราจะพิจารณาถึงความต้องการและความจำเป็นก่อน และต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่เราจะช่วยให้เขาใจได้ว่าเขาอยู่ในฐานะอย่างไร สมควรที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างไร เพียงใด อีกประการหนึ่งในการช่วยเหลือนั้นควรยึดหลักสำคัญว่า เราจะช่วยเหลือเขาเพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป"

ตัวอย่างโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เน้นหลัก 'การพึ่งตนเอง' เพื่อพัฒนาแก้ไขปัญหาความยากจนของราษฎร เช่น โครงการธนาคารข้าว โครงการธนาคารโคกระบือและโครงการจัดพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์หุบกะพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้ราษฎรมีที่อยู่อาศัยและรวมตัวกันแบบกลุ่มสหกรณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนและการทำมาหากินร่วมกัน เป็นต้น นอกจากนั้น โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในระยะหลัง

ก็มุ่งให้ราษฎรสามารถช่วยตัวเองได้ เพราะเป็นโครงการที่สนับสนุนให้ราษฎรประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การให้การอบรมความรู้สาขาต่างๆ ทั้งด้านการเกษตรและศิลปอาชีพพิเศษ เป็นต้น

การส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีวิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเห็นว่าควรที่จะสร้างเสริมสิ่งที่คนชนบทขาดแคลน ซึ่งก็คือความรู้ในการทำมาหากิน การทำเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ พระองค์ทรงเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมี 'ตัวอย่างความสำเร็จ' เพื่อให้คนชนบทเห็นและนำไปปฏิบัติได้เองพระองค์จึงพระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง 'ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ' ขึ้นในทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาทดลองวิจัยและแสวงหาความรู้ เทคโนโลยีวิชาการสมัยใหม่ที่ราษฎรรับได้และนำไป ดำเนินการเองได้ ซึ่งเป็นวิธีการที่ประหยัด เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการประกอบอาชีพของราษฎรในภูมิประเทศนั้นๆ เมื่อได้ผลจากการศึกษาแล้วจึงนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ประกอบอาชีพต่อไป ทั้งนี้ พระองค์ทรงปรารถนาที่จะให้ตัวอย่างความสำเร็จทั้งหลายได้กระจายไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศและสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลอย่างจริงจัง

● **อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ** ด้วยพระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง แต่เนื่องจากการพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมาเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัด พระองค์ทรงเล็งเห็นว่า การพัฒนาเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติจะมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเกษตรจึงทรงมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในระยะยาวและทรงสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งในการทำนุบำรุงปรับปรุงสภาพของทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำและการประมงให้อยู่ในสภาพที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างมากที่สุด ดังนั้น จึงได้มีการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พื้นที่

ต้นน้ำลำธาร โครงการปาร์กน้ำ โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า โครงการพัฒนาที่ดิน โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเน้นการอนุรักษ์ดินและน้ำ ฯลฯ เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนสู่สภาพเดิมและยังได้ส่งเสริมให้ราษฎรรู้จักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด อย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อประโยชน์ในระยะยาว ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนนั่นเอง

● **ส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม** จากช่วงแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐-๒๕๓๔) ปรากฏว่า เศรษฐกิจขยายตัวสูงและรวดเร็ว โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศได้เปลี่ยนไปสู่การผลิตที่มีภาคอุตสาหกรรมและการบริการเป็นหลัก มีผลทำให้สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนจากสังคมชนบทสู่ความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ความเจริญส่วนใหญ่ก็มักจะอยู่ในเมืองหลักๆ ในภูมิภาคต่างๆ และรอบกรุงเทพมหานคร ขณะเดียวกันได้ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม พระองค์จึงมีพระราชดำริที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว ดังนั้น การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงได้เกิดขึ้น

เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำจัดน้ำเสียในกรุงเทพมหานครและในเมืองใหญ่ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้ผักตบชวาช่วยกรองความสกปรกในน้ำเสีย การใช้น้ำดิบไล่น้ำเสีย การใช้กังหันชัยพัฒนาเพื่อบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งการกำจัดขยะอย่างถูกต้องและไม่เป็นการทำลายสภาพแวดล้อมทั้งในแหล่งน้ำได้ดินและสภาพอากาศด้วย เป็นต้น

นามินทร์มหาราชา
กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริพัฒนาทั่วไทย

การดำเนินงานตามพระราชดำรินั้น เป็นที่แจ้งชัดแก่ประชาชนชาวไทยดีว่า เป็นการดำเนินที่มุ่งพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรโดยทั่วไป โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา ฐานะความเป็นอยู่ ผู้ยากไร้ที่ประสบปัญหาต่างๆ ที่กระทบต่อการดำรงชีพ พระราชดำริต่างๆ นี้ได้ก่อให้เกิดโครงการติดตามมาดังที่เรียกกันว่า **โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศในหลายประเภทหลายสาขานับพันโครงการ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะยังประโยชน์ให้แก่ราษฎรเป็นที่ตั้ง ดังเห็นได้จากพระราชนิพนธ์เรื่อง **เมื่อข้าพเจ้าจากสยามมาสู่สวิตเซอร์แลนด์** เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ ความตอนหนึ่งว่า

“...รถแล่นฝ่าฝูงคนไปได้อย่างช้าที่สุด ถึงวัดเบญจมบพิตรรถแล่นเร็วขึ้นได้บ้าง ตามทางที่ผ่านมา ได้ยินเสียงใครคนหนึ่งร้องขึ้นมาดังๆว่า “อย่าละทิ้งประชาชน” อยากจะร้องบอกเขาลงไปว่า ถ้าประชาชนไม่ “ทิ้ง” ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะ “ละทิ้ง” อย่างไรได้” ต่อมาประมาณ ๒๐ ปีได้ทรงพบราษฎรผู้นั้นและได้มีพระราชกระแสรับสั่งว่า

“นั่นแหละทำให้เรารำลึกถึงหน้าที่ซึ่งต้องกลับมา”

สิ่งที่ชัดเจนที่ทราบจนพระชนมชีพได้ทรงยึดถือ **‘ธรรม’** ดังกล่าวเป็นหลักในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจตลอดมา นับแต่ครั้งเมื่อเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ศุกร์ที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ จนเป็นผลให้เกิดความมั่นคงของประเทศ และความร่มเย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทยเสมอมา

พระราชกรณียกิจของพระองค์ มีมากมายหลายด้าน แต่ที่กล่าวในครั้งนี้ได้เน้นถึงพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการพัฒนาและช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆ เป็นสำคัญ นับแต่ครั้งเสด็จนิวัติสู่ประเทศไทยในพุทธศักราช ๒๔๙๔ เป็นต้นมาได้ทรงพยายาม

แก้ไขปัญหามาของชาติและประชาชนอยู่ตลอดเวลาควบคู่กันไปด้วยกับการทรงปฏิบัติพระราชกิจต่างๆ ทั้งในด้านพระราชพิธีและรัฐพิธี ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก กิจกรรมการพัฒนาตามพระราชดำรินี้ในลักษณะของโครงการต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นและพัฒนาขึ้นตามลำดับ

พระราชกระแสของพระองค์ที่ทรงรับสั่งอยู่เสมอว่า พระราชดำริของพระองค์นั้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น เมื่อรัฐบาลได้ทราบแล้วก็ควรจะไปวิเคราะห์พิจารณา กลั่นกรองตามหลักวิชาการก่อน เมื่อมีความเป็นไปได้และมีประโยชน์คุ้มค่าและเห็นสมควรทำ ก็เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาตัดสินใจเอง และในกรณีที่วิเคราะห์พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสมก็ล้มเลิกไปได้

โครงการเหล่านี้ พระองค์ได้ทรงเริ่มต้นดำเนินการมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ โดยทรงเริ่มศึกษาหาข้อมูลและทดลองปฏิบัติจากพื้นที่จริง ทั้งในพระราชวังสวนจิตรลดาและพื้นที่อื่นๆ อีกตามความเหมาะสม และทรงปฏิบัติด้วยพระองค์เอง ตลอดจนได้ใช้ทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ด้วย เพื่อขยายผลสู่ราษฎรต่อไป จนต่อมารัฐบาลเห็นว่าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ได้มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและเสริมงานปกติของรัฐให้ได้ผลสมบูรณ์และกว้างขวางขึ้น และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้นอย่างคุ้มค่าแก่การลงทุน จึงได้รับสนองพระราชดำริโดยการจัดตั้งองค์กรขึ้นสำหรับดำเนินงานต่างๆ トラบจนทุกวันนี้

ปัจจุบันมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้ประสานงานและให้การสนับสนุนกว่า ๔,๐๐๐ โครงการ เพื่อพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ให้แก่ราษฎรทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำ การเกษตร การส่งเสริมอาชีพ คุณภาพชีวิต การคมนาคมและอื่นๆ ทั้งในพื้นที่ชนบทห่างไกล ทั้งในเมืองหลวงหรือพื้นที่ใดๆ ก็ตามให้ได้มีโอกาสรับความช่วยเหลือ สนับสนุนในการพัฒนาให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ อันนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

เรื่อง : ดร.พจน์ ใจชาญสุขกิจ
ภาพ : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

บรรณานุกรม

- กรุงเทพมหานคร. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนากรุงเทพมหานครตามโครงการพระราชดำริ, กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๙
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. พระร่มเกล้าของชาวไทย, กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธนาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๓๙
- คณะกรรมการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบและมหามงคลสมัยการพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก. นบองค์ภูวดี “ภูมิพล”, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑
- สกุลไทย. ๓๐ ปี กปร. ร่วมรวมใจสานงานพระราชดำริ เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา , กรุงเทพฯ : บริษัท อักษรโสภณ จำกัด, (๓๐ สิงหาคม) ๒๕๕๔
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ,พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานพัฒนา, กรุงเทพฯ : บริษัท โรงพิมพ์กรุงเทพ จำกัด, ๒๕๓๐
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, กรุงเทพฯ : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๔๐
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, กรุงเทพฯ : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗), ๒๕๔๕

นามินทร์มหาราชา

กษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม